

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Волохова І.С.

-

“ ”

20 р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності «Фінанси та кредит»

за темою:

**«Податкова система України:
етапи становлення та напрями розвитку»**

Виконавець

студентка ЦФЗН

Окружко Ю.Г.

/підпис/

Науковий керівник

к. е. н., ст. викл.

Богатирьова Є.М.

/підпис/

Одеса 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади побудови податкової системи	5
1.1 Сутність податкової системи та принципи її побудови.....	5
1.2 Особливості становлення та розвитку податкової системи України ...	12
1.3 Нормативно-законодавче забезпечення функціонування податкової системи.....	31
РОЗДІЛ 2. Оцінювання ефективності функціонування податкової системи України	40
2.1 Моніторинг податкових надходжень Зведеного бюджету України.....	40
2.2 Оцінка фіскальної ефективності податкової системи України.....	49
2.3 Вплив податкової системи на розвиток економіки України.....	54
РОЗДІЛ 3. Стратегічні орієнтири реформування податкової системи України	61
3.1 Зарубіжний досвід побудови податкової системи та можливості його адаптації в Україні.....	61
3.2 Вектори розвитку податкової системи України	69
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81

Вступ

Соціально-економічні відносини, які виникають на території України, визначаються державною фінансовою, соціальною та інноваційно-інвестиційною політикою. Це дозволяє підвищити темпи економічного зростання, доходи бюджету та забезпечити реалізацію соціальної політики в країні, яка орієнтована на підвищення рівня життя населення країни.

Для забезпечення стратегічних напрямів розвитку суспільно-економічних процесів важливе місце відводиться системі оподаткування доходів і прибутків платників податків, що вимагає державної реалізації та підтримки. В цьому сенсі особливого значення набуває дослідження теоретичних засад функціонування податкової системи та практичних напрямів удосконалення для побудови дієвого механізму стимулювання розвитку економіки на засадах інвестиційного та інноваційного розвитку.

Вплив податків на економічні процеси розглядали у своїх працях як вітчизняні так і зарубіжні науковці. Найбільш вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів оподаткування внесли: В. Андрущенко, В. Бочаров, А. Бризгалін, О. Десятнюк, І. Д'яконова, Ю. Іванов, Г. Колодко, А. 4 Крисоватий, І. Майбуров, В. Мельник, Г. Мельничук, В. Пансков, А. Погорлецкій, А. Соколовська, Д. Черник, Н. Чернишева, І. Чугунова, С. Юрій.

Метою дипломної роботи є поглиблення теоретичних засад функціонування податкової системи та визначення основних напрямів її удосконалення.

Поставлена мета спрямована необхідністю вирішення наступних завдань:

- визначити сутність податкової системи та принципи її побудови;
- дослідити особливості становлення та розвитку податкової системи України;

- розглянути нормативно-законодавче забезпечення функціонування податкової системи;

- здійснити моніторинг податкових надходжень Зведеного бюджету України;

- оцінити фіскальну ефективність податкової системи України;

- дослідити вплив податкової системи на розвиток економіки України;

- розглянути зарубіжний досвід побудови податкової системи та можливості його адаптації в Україні;

- запропонувати вектори розвитку податкової системи України.

Об'єктом дипломної роботи є процес функціонування податкової системи України.

Предметом дипломної роботи економічні відносини, що виникають в процесі функціонування податкової системи України та її удосконалення.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої у роботі мети було використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження, а саме: метод логічно-теоретичного аналізу та історичний метод, кількісного та якісного порівняння, індукції та дедукції.

Інформаційною базою дипломної роботи є матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України, Міністерства фінансів України, статистичні дані опубліковані в періодичних виданнях і на офіційних сторінках інтернет-сайтів економічних і фінансових інформаційних агентств.

Висновки

Податкове регулювання – це заходи прямого і непрямого впливу на економіку та соціальні процеси через зміну податків, податкових ставок, податкових пільг, зниження чи підвищення загального рівня оподаткування, відрахувань до бюджету. Податкове регулювання – надзвичайно складна і важлива конструкція податкових правовідносин, оскільки в ньому перехрещуються економічні інтереси в тій точці стикування, спрогнозувати яку досить важко. Саме за допомогою податкової політики держава не тільки формує джерела фінансування суспільно необхідних витрат, реалізуючи фіскальну функцію податків, але й забезпечує створення необхідних передумов для структурної перебудови національної економіки та її зростання.

Загалом механізм податкового регулювання передбачає систему інструментів (методів і способів) впливу на економічну діяльність суб'єктів оподаткування. Зміст і мета податкового регулювання обумовлені регулюючою функцією системи оподаткування. Відповідно, цей процес є об'єктивно необхідним, і його результат залежить від адекватності методів, які використовуються та стану реальної економіки держави. До методів податкового регулювання відносять адміністрування, реструктуризацію, податкові періоди, спрощенні технології оподаткування, податкові канікули, легалізація неоподаткованих доходів, бюджетноподаткове регулювання та ін. Регулююча функція оподаткування реалізується за допомогою спеціальних механізмів, вбудованих у систему оподаткування – в цілому, і в кожен податок – окремо. До основних способів податкового регулювання відносять систему преференційного оподаткування та систему санкцій.

Методи податкового регулювання – це сукупність способів і прийомів впливу на діяльність платників податків та економіку держави в цілому за допомогою таких інструментів як податкові ставки, податкові

преференції і пільги, податкові санкції, декларування доходів, спеціальні податкові режими, податкові канікули, знижки, вилучення, податкові кредити і т. д. Податкове регулювання ґрунтується на функціях податків, до яких, крім фіскальної, слід віднести регулюючу, стимулюючу, перерозподільчу, та здійснюється за допомогою зміни окремих елементів податкової системи – кола суб'єктів податкового регулювання, об'єктів оподаткування, податкових ставок, податкових шкал, податкових пільг.

Важливе значення у податковому регулюванні приділяється соціальній складовій та використовується у механізмі оподаткування доходів і прибутків фізичних осіб є податкові відрахування. Їх поділ залежить від об'єкта оподаткування визначеного податковим законодавством країни. Найчастіше такі вирахування поділяються на стандартні, соціальні, майнові та професійні.

Вибір і встановлення ставки податку є окремим методом податкового регулювання, саме ставка податку визначає суму податку, що має бути сплачений до бюджету. Зниження ставки будь-якого податку має бути настільки максимально, щоб дозволити платникам податків здійснювати свою фінансово- господарську діяльність без значних втрат і отримувати прибуток, але при цьому зберегти фіскальні інтереси держави в цілому.

Використання державою податкових коштів на регулювання економічного розвитку країни – дуже складне та відповідальне завдання. Важливу роль у процесі регулювання виконує система надання податкових преференцій, створюючи сприятливі умови для розвитку соціально-економічних процесів у країні. Проте, невірні надані податкові преференції сприяють розвитку тіньового сектору, руйнуванню економічних процесів у країні та викривленню структури національної економіки.

Податкове стимулювання реалізується через комплекс інструментів, які утворюють групи. До них віднесено: встановлення форм податків і пільг; встановлення податкових режимів; встановлення процедур податкового адміністрування; полегшення умов виконання податкових зобов'язань або скорочення їх числа; вибір юридичної конструкції податку, як один з перепонів ухиленню від оподаткування, а також спосіб підвищення мобілізації податкових надходжень.

Економічна функція податків направлена на створення матеріальних умов для участі держави у відтворювальному процесі не у формі прямого директивного втручання, як це передбачає фіскальна функція податків, а за допомогою регулювання (розподілу, стимулювання і контролю) руху фінансових потоків в окремі галузі, посилення або послаблення процесів накопичення капіталу і трансформації їх в інвестиції в різних сферах економіки, розширення або зменшення платоспроможного попиту населення. Вона є складною та багатогранною для практичної реалізації, вимагає цілого арсеналу економічних механізмів, що класифікуються як розподільні, стимулюючі і контрольні механізми.

Податкова система держави не може бути представлена у вигляді хаотичного набору інструментів (різних видів податків, механізмів оподаткування). Вони повинні орієнтуватися на поповнення фінансових ресурсів держави в результаті збільшення доходів і майна платників податків, а не на жорсткості податкові умови для них. Одним із вагомих важелів регулювання розподілу фінансових ресурсів між державою та населенням є податок з доходів фізичних осіб. Оподаткування доходів громадян є складовою частиною фінансового механізму держави. Даний податок охоплює різні джерела доходів громадян, оскільки пов'язаний з різними сферами їх діяльності. Він виступає формою стягнення частини створеної вартості, що розподіляється на користь фізичних осіб. У результаті перерозподілу доходів фізичних осіб, з одного боку,

реалізується економічна доктрина щодо рівня добробуту різних верств населення, а з іншого – формується фінансова база держави.

Основним показником, який впливає на встановлення податкових ставок, є співвідношення доходів між найбагатшими і найбіднішими прошарками суспільства. Такий підхід не лише виправданий із позиції соціальної справедливості, – це є непоганий стимул для ефективного функціонування економіки. Вилучаючи у найзабезпеченіших верств надлишки доходів через прогресивне оподаткування, держава все одно залишає їм достатньо коштів для споживання. Такий підхід відбиває позицію прихильників кейнсіанства, які виступають на захист прогресивного оподаткування доходів. Кейнсіанці обґрунтовують подібні заходи не тільки соціальною справедливістю, але й стимулюючою роллю подібних заходів. Високе оподаткування великих доходів практично не впливає на споживання і відповідно попит, оскільки навантаження лягає на частину, яка направляється на заощадження.

Ефективність впливу податкового регулювання на доходи і прибутки платників податків залежить від того, наскільки гнучко система враховує особливості їх діяльності, як об'єкту оподаткування. аналіз існуючої системи податкового регулювання показ, що юридичні і фізичні особи виступаючи платниками податків, незалежно від форм власності, сплачують усі законодавчо закріплені і можуть перебувати як на загальній системі оподаткування, так і сплачувати фіксований або єдиний податок, якщо працюють за спрощеною системою оподаткування.

Податкові трансформації останніх років характеризуються компенсаторно, тобто зниження ставок, скасування пільг. Це не створило стимулів платникам податків для переходу на інноваційну модель розвитку, оскільки існуючий комплекс заходів системно-превентивного характеру з модернізації механізму оподаткування прибутків і доходів, через існуючі тимчасові лаги «розпізнавання і запізнювання» не привело

автоматичного зростання підприємницької активності, усунення неформальних правил ведення бізнесу та розширенню податкової бази.

Податкові пільги є дієвим інструментом реалізації регулюючої (стимулюючої) функції податкової політики держави, який застосовується урядами багатьох країн світу з метою стимулювання накопичення капіталу, інвестиційної активності, інноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності національної продукції, розвитку окремих галузей економіки, розширення експорту, збільшення зайнятості та для вирішення багатьох інших проблем. Реальний масштаб втрачених, внаслідок податкових пільг, доходів робить існування цих привілеїв обтяжливими для бюджету. Поширення податкових пільг серйозно звужує податкову базу і несправедливо перекладає податковий тягар на більш ефективні підприємства, які не користуються податковими пільгами. Крім того, податкові пільги викривляють умови конкуренції. Тому необхідні впорядкування у новій системі, що буде визначена Податковим кодексом.

Найчастіше в Україні податкове регулювання зводиться до встановлення податкових пільг. Проте, податкові пільги суперечать головним принципам і фіскальній суті податку. Відтак, можна виділити наступні методи податкового регулювання, що використовуються в сучасній світовій практиці оподаткування: регулювання податкового навантаження на певні категорії платників податків; регулювання співвідношення державних і місцевих податків; регулювання складу податків, об'єктів оподаткування, податкових ставок, порядку формування податкової бази, порядку та строків сплати податків; регулювання пільгового оподаткування, преференцій, податкових відрахувань; регулювання співвідношення пропорційних і прогресивних податків і ступеня їх прогресії; регулювання співвідношення прямого і непрямого оподаткування. Застосування тих чи інших методів обумовлено конкретними цілями податкової політики.

У майбутньому, з метою оптимізації механізму податкового регулювання прибутків і доходів слід випрацювати комплекс заходів системно-превентивного характеру з модернізації механізму оподаткування прибутку підприємств, який відповідає критеріям системності, цілісності, несуперечності, гнучкості та ефективності. З точки зору Н. Тюпакової та О. Бочарової, податковий механізм повинен виконувати головну свою функцію - пом'якшувати відносини прямого відчуження і непрямого привласнення між суб'єктами податкових відносин через гармонізацію фіскальної і регулюючої податкових функцій, як на мікро-, так і на макрорівнях національного господарства, в першу чергу, через оптимізацію основних бюджетоформуючих податків: прямих (податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб).

Зарубіжний досвід оподаткування індивідуальних доходів платників податків свідчить, що майже у всіх країнах законодавчо встановлений неоподатковуваний мінімум, величина якого відповідає реальному прожитковому мінімуму, необхідному індивіду для нормального харчування та задоволення життєво важливих потреб індивіда. Реформування прибуткового оподаткування в Україні варто почати з введення неоподаткованого мінімуму, який би відповідав прожитковому мінімуму окремого регіону країни, так як він істотно відрізняється в цілому по Україні.

Список використаних джерел

1. Офіційний портал Комітету ВРУ з питань бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://budget.rada.gov.ua>.
2. Економічна радянська енциклопедія - Режим доступу: http://leksika.com.ua/14210926/ure/ekonomichna_robota_na_pidpriyemstvi
3. Безкрєвна А. В. Перспективи розвитку податкової системи: зарубіжний досвід / А. В. Безкрєвна // Формування ринкових відносин в Україні – (80)2010. - №1 – С. 21-27.
4. Пликус И. Податкова система України: який їй бути? // Данкор. - 2000.-№24.
5. Коций В. Шляхи податкової реформи // Фінанси України. - № 7
6. Бунге Н.Х. Загробные заметки / Н.Х. Бунге // Река времени ; публ. В.Л. Степанова. – М.,1995. – Кн. 1. – С. 198–254
7. Податковий кодекс [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukurier.gov.ua/index.php?artic>.
8. Zvieriakov, M.I., Zavadska, D.V. Model of intensive innovative development: world experience of implementation and trends of formation in Ukraine // Naukovyi Visnyk NHU, 2018, No 5,155-166.
9. Зверяков М. І. Національна економічна система: проблеми теорії / М. І. Зверяков. – Одеса : Астропринт, 2012. – 320 с.
10. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://reformsguide.org.ua/ua/analytics/tax-reform-2/>
11. Дєєва Н. М. Оподаткування в Україні : навч. посіб. / Н. М. Дєєва, Н. І. Редіна, Т. О. Дулік та ін. ; [за ред. Н. І. Редіної]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 544 с.
12. Бечко П. К. Основи оподаткування : навч. посів, [для студ. вищ. навч. закл.] / П. К. Бечко, О. А. Захарчук. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 168с.].
13. Амоша О. І. До питання про оцінку рівня податків в Україні / О. І. Амоша, В. К. Вишневський // Економіка Ураїни. – 2007. – №6. – С.

11–19.

14. Звіти «DoingBusiness: EconomyRankings» / International Bank for Reconstruction and Development, the World Bank за відповідні роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/>

15. Виконання Державного бюджету: доходи і видатки / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/vykonannya-derzhavnogo-byudzhetu-u-2015-roci-dohody-i-vydatky>.

16. Давидков С .О. Фактори впливу на податкову політику / С. О. Давидков // *Materialy X miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Europejska nauka XXI powieka – 2014» (07–15 maja 2014 r).* – Przemysl, 2014. – С. 69–71.

17. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://treasury.gov.ua>.

18. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

19. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік (зі змінами і доповненнями)» // *Відомості Верховної Ради (ВВР).* – 2017.– № 3. ст.7

18. Звіт про виконання Зведеного бюджету України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=311513>

19. Інформація про стан виконання Зведеного та державного бюджету України [Електронний ресурс]: офіційний сайт Міністерства фінансів України– Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/maincatid77643&stind=21>.

20. Тропіна В. Б. Соціальні аспекти формування ефективної податкової політики / В. Тропіна, О. Гонта // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Економіка* / В. Тропіна, О. Гонта. – №138. – 2012. – С. 5–8.

21. Шевчук І. В. Іноземний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливості його адаптації в Україні [Електронний ресурс] / І. В. Шевчук. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_1_2/333.pdf.

– Назва з екрану.

22. Individual income tax rates Australian / Taxation Office // [Electron resource]: – Access: <https://www.ato.gov.au/Rates/Individual-income-tax-rates/>.

23. Socio-economic development and empowerment of disadvantaged groups [Electronic resource] // SOCIAL SCIENCE. – P. 220–244. – Access mode : <http://www.nios.ac.in/media/documents/SecSocSciCour/English/Lesson-25.pd>]

24. Tax Rates Around the World 2015 [Електронний ресурс] // The Compete WorldWide Tax & Finance Site. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.worldwide-tax.com/>

25. Богатирьова Є. М. Податкове навантаження як індикатор результативності податкових реформ в Україні / Є. М. Богатирьова // Економічний простір: збірник наукових праць. Дніпропетровськ: ПДАБА, 2014. – № 84. – С. 110-121

26. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dpsukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/dosvid-modernizachii-krain-svity/kutai/>

27. Конрад Ю.Л. , Пунина И.В. Налоговая политика В Украине: подходы и перспектива // Эк-ка Украины. – №11.

28. Данілов О.Д.,Фліссак Н.П. Податкова система та шляхи її реформування.-К.: Парламентське видавництво, -2011.-215 с

29. Златкин Б. Податкам - стимулюючу роль // Фінанси України.-№2

30. Свердан М. М. Тенденції розвитку сучасних податкових систем – можливості вибору для України / М. М. Свердан // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій – 2012. - №2 – С. 78-88

31. Офіційний портал Комітету ВРУ з питань бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://budget.rada.gov.ua>.

32. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) "Шляхом Європейської інтеграції" / [авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.]. / Нац. ін-т стратегіч. дослідж.; Ін-т екон. прогнозування НАН України; М-во економіки та з питань європ. інтегр. України.- К.: ЮЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

33. Офіційний веб-сайт Всесвітньої торгової організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wto.org>

34. Звіти «DoingBusiness: EconomyRankings» / International Bank for Reconstruction and Development, the World Bank за відповідні роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/>

35. Agriculture and rural development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/agriculture/cap-overview_en

36. Shaping Our Future Designing the Next Multiannual Financial Framework 8-9 January 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/epsc/events/shaping-our-future-designing-nextmultiannual-financial-framework_en

37. 108 Указ Президента Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" від 12.01.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

38. Стратегічні пріоритети реформування податкової системи України Молдован Олексій Олександрович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/7-87462.pdf>.

39. Индекс инвестпривлекательности Украины стал самым высоким за 6 лет 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://minfin.com.ua/2017/07/03/28714893/>.

40. Индекс инвестпривлекательности Украины стал самым высоким за 6 лет 2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://minfin.com.ua/2017/07/03/28714893/>.

41. Монографія: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ, за редакцією доктора економічних наук І. С. Волохової. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7153/1/%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%20%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D0%B8%20%20%20%D1%83%20%20%20%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9%20%20%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D1%96%20%20%20%D0%A3%D0>

